

Mål C-90/22**Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande enligt artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler****Datum för ingivande:**

10 februari 2022

Hänskjutande domstol:

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litauen)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

10 februari 2022

Klagande:

Gjensidige ADB

Övriga parter:

Rhenus Logistics UAB

ACC DistributionUAB

Saken i det nationella målet

Gjensidige ADB:s talan mot Rhenus Logistics UAB (den andra parten i kassationsförfarandet) om ersättning för förlust på grundval av subrogation.

Föremålet och den rättsliga grunden för begäran om förhandsavgörande

Kassationsförfarandet rör de rättsliga bestämmelserna om betydelsen av ett avtal om domstols behörighet mellan parter i ett avtal om internationell transport i ett mål som gäller både bestämmandet av behörigheten för den domstol som prövar tvisten som uppkommit med anledning av avtalet och de rättsliga konsekvenserna av ett åsidosättande av reglerna om litis pendens. Den fråga som uppkommit i målet beträffande bestämmandet av behörigheten för domstolarna i medlemsstaterna som ska pröva tvisten omfattas av tillämpningsområdet för Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (nedan kallad förordning nr 1215/2012) och konventionen

om fraktavtalet vid internationell godsbefordran på väg (1956) (nedan kallad CMR-konventionen).

Tolkningsfrågor

1. Kan artikel 71 i förordning nr 1215/2012, med beaktande av artiklarna 25, 29 och 31 samt skälen 21 och 22 däri, tolkas på det sättet att den tillåter att artikel 31 i CMR-konventionen tillämpas även i fall i vilka en tvist som omfattas av tillämpningsområdet för båda dessa rättsliga instrument är föremål för ett avtal om domstols behörighet?

2. Kan artikel 45.1 e ii) i förordning nr 1215/2012, med beaktande av lagstiftarens avsikt att stärka skyddet för avtal om domstols behörighet i Europeiska unionen, ges en vidare tolkning så att den inte endast omfattar avsnitt 6 i kapitel II i den förordningen utan även avsnitt 7 däri?

3. Kan begreppet ”grunderna för rättsordningen (ordre public)” som används i förordning nr 1215/2012, efter en bedömning av de specifika förhållandena i målet och deras rättsliga konsekvenser, tolkas på det sättet att det omfattar grunden för ett beslut att inte erkänna en dom från en annan medlemsstat när tillämpningen av en specialiserad konvention såsom CMR-konventionen skapar en rättslig situation i vilken både avtalet om domstols behörighet och avtalet om tillämplig rätt inte iaktas i ett och samma mål?

Anförda unionsbestämmelser och internationell rätt samt EU-domstolens praxis

Skälen 21 och 22 samt artiklarna 25, 29, 31, 45 och 71 i förordning nr 1215/2012. Artiklarna 31 och 41 i CMR-konventionen.

Dom av den 9 december 2003, Gasser, C-116/02, punkt 2 i domslutet, dom av den 28 april 2009, Apostilides, C-420/07, punkt 58, dom av den 4 maj 2010, TNT Express Nederland, C-533/08, punkterna 48, 49 och 51, dom av den 19 december 2013, Nipponkoa Insurance Co. (Europe), C-452/12, punkterna 40, 42 och 44, dom av den 4 september 2014, Nickel & Goeldner Spedition, C-157/13, punkt 2 i domslutet, dom av den 23 oktober 2014, flyLAL-Lithuanian Airlines, C-302/13, punkt 49, dom av den 16 juli 2015, Diageo Brands, C-681/13, punkt 39 och punkt 1 i domslutet, förslag till avgörande av generaladvokaten Bot av den 6 september 2018 i målet Liberato, C-386/17, punkterna 74–90 och 94, samt dom av den 16 januari 2019, Liberato, C-386/17, domslutet.

Kortfattad redogörelse för omständigheterna och förfarandet i det nationella målet

- 1 Kunden ACC Distribution UAB och transportören Rhenus Logistics UAB ingick ett avtal om transporttjänster (nedan kallat transportavtalet) rörande transport av en leverans av datorutrustning från Nederländerna till Litauen. Rhenus Logistics UAB utförde inte själv transporten utan den faktiska transportören var det polska bolaget Kark-Trans PPHU. Natten mellan den 23 och den 24 januari 2017 stals en del av leveransen (5 155 kg) när föraren av den lastbil som fraktade den hade stannat på en obebakad parkeringsplats i Tyskland.
- 2 Punkt 2 i avsnittet i transportavtalet med rubriken ”Parternas ansvar” angav att ”tvister och meningsskiljaktigheter som kan uppstå vid fullgörande av detta avtal ska i så stor utsträckning som möjligt lösas genom förhandlingar mellan parterna”. Punkt 3 i detta avsnitt angav att ”för det fall tvister och meningsskiljaktigheter inte löses genom förhandlingar mellan parterna ska de prövas av den domstol inom vars område kunden har sin registrerade adress”. Då kunden ACC Distribution UAB hade sitt registrerade säte (adress) i Litauen hade parterna i transportavtalet således kommit överens om att de litauiska domstolarna var behöriga att lösa tvister som uppkom med anledning av fullgörandet av avtalet.
- 3 Försäkringsgivaren Gjensidige ADB hade försäkrat leveranser som tillhörde försäkringstagaren ACC Distribution UAB mot alla risker under avtalets giltighetstid från den 1 januari 2017 till den 31 december 2017. Gjensidige ADB godtog att stölden av leveransen omfattades av försäkringen och gjorde en utbetalning på grund av försäkringen på 205 108,89 euro till försäkringstagaren ACC Distribution UAB den 21 april 2017.
- 4 Den 3 februari 2017 väcktes talan i mål nr C/02/329931/HA ZA 17-290 vid distriktsdomstolen, Zeeland-West-Brabant, i Konungariket Nederländerna (nedan kallad den nederländska domstolen) av bolagen Post & Co Belgium BVBA och Rhenus Logistics UAB mot ACC Distribution UAB, Gjensidige ADB, Dell Technology and solutions Limited och Dell (PS) Limited, med yrkande om negativ fastställelse av transportörens begränsade ansvar. I målet tog ACC Distribution UAB och Gjensidige ADB upp frågan om domstolens behörighet och yrkade att domstolen skulle förklara att den inte var behörig att pröva målet på grund av att ett avtal om domstols behörighet hade ingåtts mellan parterna i transportavtalet. Genom beslut den 23 augusti 2017 ogillade den nederländska domstolen detta yrkande på den grunden att avtalet om domstols behörighet som hade ingåtts mellan parterna i transportavtalet, vilket begränsade valet av behöriga domstolar enligt artikel 31 i CMR-konventionen, stred mot denna bestämmelse i CMR-konventionen och var ogiltigt enligt artikel 41.1 i CMR-konventionen.
- 5 Den 19 september 2017 väckte Gjensidige ADB talan vid Kauno apygardos teismas (Regional domstol, Kaunas, nedan kallad den regionala domstolen) mot Rhenus Logistics UAB om skadestånd om 205 108,89 euro jämte ränta. Gjensidige ADB anförde att efter det att det erlagt betalning enligt försäkring för

stöld av en leverans till försäkringstagaren ACC Distribution UAB övergick den sistnämndes fordran mot transportören Rhenus Logistics UAB på skadestånd enligt transportavtalet till Gjensidige ADB på grundval av subrogation.

- 6 Rhenus Logistics UAB yrkade att talan skulle avvisas. Det anförde att inledandet av ett förfarande vid den regionala domstolen innebar en litis pendens-situation som skulle lösas genom att den nederländska domstolen erkändes vara behörig att pröva tvisten mellan parterna då talan först väckts vid den domstolen.
- 7 Genom beslut av den 12 mars 2018 vilandeförklarade den regionala domstolen målet i avvaktan på en lagakraftvunnen dom i mål nr C/02/329931/HA ZA 17-290 som pågick vid den nederländska domstolen. Den biföll inte Rhenus Logistics UAB:s yrkande att talan skulle avvisas. Genom beslut av den 19 juli 2018 fastställde Lietuvos apeliacinis teismas (Appellationsdomstolen i Litauen, nedan kallad appellationsdomstolen) den regionala domstolens beslut av den 12 mars 2018. Appellationsdomstolen fann, med hänsyn till avtalet om behörig domstol i transportavtalet och artikel 25.1 i förordning nr 1215/2012, att de litauiska domstolarna var behöriga. Den förklarade dessutom att tillämpning av bestämmelserna om alternativ behörighet och om litis pendens i artikel 31.1 och 2 i CMR-konventionen inte var befogad i förevarande fall då detta skulle strida mot de grundläggande principerna i förordning nr 1215/2012, i synnerhet förutsebarheten avseende behörig domstol och verkan av parternas avtal.
- 8 Genom dom av den 25 september 2019 i de förenade målen nr C/02/329931/HA ZA 17-290 och 17-824 förklarade den nederländska domstolen att Rhenus Logistics UAB:s och Post & Co Belgium BVBA:s ansvar gentemot ACC Distribution UAB, Gjensidige ADB, Dell Technology and solutions Limited och Dell (PS) Limited var begränsat och inte kunde överskrida den ersättning som anges i artikel 23.3 i CMR-konventionen. Denna dom överklagades inte.
- 9 För att fullgöra den nederländska domen av den 25 september 2019 överförde Rhenus Logistics UAB ersättning om 61 229,05 euro (skadestånd om 40 854,20 euro jämte ränta) till Gjensidige ADB den 14 februari 2020. Den sistnämnda ingav den 11 maj 2020 en begäran om delvis återkallelse av talan (med ett belopp om 40 854,20 euro) och yrkade att återstoden av talan om skadestånd till ett belopp om 164 254,69 euro skulle bifallas. Genom beslut den 12 februari 2020 återupptog den regionala domstolen prövningen av det vilandeförklarade målet.
- 10 Genom dom av den 22 maj 2020 godkände den regionala domstolen den delvisa återkallelsen av Gjensidige ADB:s talan (med ett belopp om 40 854,20 euro) och avskrev denna del av målet och ogillade återstoden av talan. Den regionala domstolen förklarade att den nederländska domstolens lagakraftvunna dom hade rättskraft i förevarande mål.
- 11 Genom beslut den 25 februari 2021 fastställde appellationsdomstolen den regionala domstolens dom av den 22 maj 2020. Appellationsdomstolen anförde att mot bakgrund av avtalet i fråga mellan parterna i transportavtalet avseende platsen

för avgörande av deras tvister kunde talan föras vid en litauisk domstol både enligt artikel 25.1 i förordning nr 1215/2012 (exklusiv behörighet) och enligt de alternativa reglerna för bestämmande av internationell behörighet för domstolar som anges i artikel 31.1 i CMR-konventionen. Den beslutade att en tillämpning i förevarande fall av de alternativa reglerna för bestämmande av domstols internationella behörighet som anges i CMR-konventionen för att lösa tvisten mellan parterna inte skulle åsidosätta de väsentliga principerna i förordning nr 1215/2012 och inte skulle ha konsekvenser för den inre marknadens funktion som var mindre förmånliga än de som skulle följa av tillämpningen av artikel 25.1 i förordning nr 1215/2012. Efter bedömning av identiteten av det mål som prövades om ersättning för förlust på grundval av subrogation och av målet rörande bestämmande av gränserna för transportörens ansvar som prövades av den nederländska domstolen förklarade appellationsdomstolen att målen inte uppfyllde villkoren för identitet mellan tvister (det var olika parter, den rättsliga grunden för yrkandena skilde sig åt) men skulle anses vara ovillkorligt förenade (syftena med de båda målen och omständigheterna på vilka båda målen grundades sammanföll). Enligt appellationsdomstolen återopade domstolen i första instans med rätta den nederländska domstolens dom, som fastställde svarandens begränsade skadeståndsansvar, som en fastlagd omständighet och konstaterade att det inte var motiverat att ompröva frågan om tillämpning av ett mer omfattande skadeståndsansvar.

- 12 Den 2 juni 2021 tillät Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Högsta domstolen i Litauen, nedan kallad kassationsdomstolen) Gjensidige ADB:s kassationsöverklagande med begäran om omprövning av appellationsdomstolens beslut av den 25 februari 2021 och begäran om ingivande av en begäran om förhandsavgörande till EU-domstolen för att bestämma huruvida avtalet om domstols behörighet skulle anses vara exklusivt i förevarande mål och vilka rättsföljderna skulle vara av dess åsidosättande. I sitt kassationsöverklagande anför Gjensidige ADB bland annat att då det förelåg en konflikt mellan reglerna om domstols behörighet som anges i CMR-konventionen och i förordning nr 1215/2012 skulle företräde ha getts till den rättsliga bestämmelsen som anges i artikel 25.1 i förordning nr 1215/2012, som likställer behörigheten för domstolar i en medlemsstat som anges i avtalet om domstols behörighet med exklusiv behörighet. Appellationsdomstolen tillämpade utan fog de alternativa reglerna för bestämmande av domstols internationella behörighet som anges i artikel 31.1 i CMR-konventionen, då tillämpningen därav hade mindre förmånliga konsekvenser för den inre marknadens funktion och inte säkerställde principerna för Europeiska unionens funktion.
- 13 I sitt svar på kassationsöverklagandet begärde Rhenus Logistics UAB att Gjensidige ADB:s begäran om hänskjutande till EU-domstolen skulle avslås, att kassationsöverklagandet skulle ogillas och att appellationsdomstolens beslut av den 25 februari 2021 skulle fastställas.

Kassationsdomstolens argument och dess inställning till ett förhandsavgörande

- 14 Enligt den hänskjutande domstolens uppfattning ska följande inledande slutsatser dras på grundval av EU-domstolens praxis: i) bestämmelserna i CMR-konventionen är tillämpliga på frågor om domstols internationella behörighet, inbegripet artikel 31 i denna konvention enligt vilken avtal om domstols behörighet inte är exklusiva och kan bortses från genom att talan väcks vid en av domstolarna som anges i den artikeln (dom i målet Nickel & Goeldner Spedition), ii) bedömningen av identitet mellan föremålen för talan såvitt gäller litis pendens ska genomföras i enlighet med reglerna i unionsförordningen, iii) i förevarande mål föreligger identitet mellan talan som väckts vid den nederländska domstolen och talan som väckts vid den litauiska domstolen (dom i målet Nipponkoa Insurance Co. (Europe)). Såvitt gäller de domstolar som är inblandade i de båda rättsliga förfarandena i Litauen och Nederländerna är följaktligen i synnerhet artikel 29 i förordning nr 1215/2012 av rättslig betydelse.
- 15 Artikel 29.1 i förordning nr 1215/2012 anger i synnerhet att den inte påverkar tillämpningen av artikel 31.2 som, medan den gör ett undantag från litis pendens-regeln, ålägger varje domstol i en annan medlemsstat att vilandeförklara målet till dess att den domstol där talan väckts på grundval av avtalet om domstols behörighet förklarar att den saknar behörighet enligt avtalet. Artikel 31.3 i förordning nr 1215/2012 ålägger varje annan domstol att avvisa talan om den domstol som utsetts i avtalet om domstols behörighet har funnit att den är internationellt behörig. Artikel 29.1 och artikel 31.2 och 3 föreskriver därför ett undantag från den generella litis pendens-regeln grundad på företräde i tiden i fall när ett avtal om domstols behörighet har ingåtts.
- 16 Som framgår av ordalydelsen i artikel 31 i CMR-konventionen anses inte den i avtalet om domstols behörighet valda domstolen ha exklusiv behörighet. Enligt artikel 25.1 i förordning nr 1215/2012 anses den behörighet som domstolen har enligt ett avtal om domstols behörighet vara exklusiv om inte parterna överenskommit annat. Avtal om domstols behörighet bedöms följaktligen på motsatt sätt i konventionen och förordningen. Ståndpunkten kan intas att artikel 31 i CMR-konventionen, till den del den erkänner avtal om domstols behörighet vilka inte är exklusiva och tillåter att talan väcks vid andra domstolar än den som anges i avtalet, kan strida mot unionsrätten. Kassationsdomstolen tvivlar på att artikel 31 i CMR-konventionen, till den del som den föreskriver en särskilt fri bedömning av avtal om domstols behörighet, är förenlig med förordning nr 1215/2012, med hänsyn till förutsägbarheten beträffande behöriga domstolar, rättssäkerheten för tvistande parter, god rättskipning, minskningen av risken för samtidiga processer, det gemensamma förtroendet för rättsväsendets funktion i Europeiska unionen och andra principer.

De rättsliga följderna av ett åsidosättande av litis pendens-reglerna när ett avtal om domstols behörighet har ingåtts

- 17 Artikel 29 i förordning nr 1215/2012 behandlar inte direkt de rättsliga följderna av att den domstol där talan först väcks inte följer avtalet om domstols behörighet, som ingåtts mellan parterna, vilket anger en annan domstol, utan anser sig vara behörig i fråga om den väckta talan.
- 18 Förordning nr 1215/2012 innehåller inte en uttrycklig grund för att inte erkänna en dom som meddelats i en annan medlemsstat i strid med ett avtal om domstols behörighet. Om bestämmelserna i denna förordning tolkas på det sättet att ett åsidosättande av litis pendens-regeln när det föreligger ett avtal om domstols behörighet inte föranleder några rättsliga följder kan det leda till en situation i vilken i princip två olika domstolsförfaranden tillåts förekomma samtidigt i identiska mål. I ett sådant fall kan inte principen *ubi jus ibi remedium* längre ha någon mening och förmånliga förutsättningar kan skapas för att kringgå syftet med förordning nr 1215/2012 att skydda avtal om domstols behörighet och att ge dem exklusiv innebörd.
- 19 Kassationsdomstolen väcker frågan huruvida bestämmelserna i förordning nr 1215/2012 ska tolkas på det sättet att de omfattar skydd för avtal om domstols behörighet även på nivån för erkännande och verkställighet av domar. Trots att parterna i ett avtal om domstols behörighet, till skillnad från vad som är fallet i artikel 24 i förordning nr 1215/2012, som avser exklusiv behörighet, kan ändra sin vilja att väcka talan vid den utsedda domstolen i avtalet och kan utnyttja möjligheten till prorogation som föreskrivs i artikel 26.1 i denna förordning, använder artikel 25 i denna förordning begreppet exklusiv behörighet för att definiera ett avtal om domstols behörighet. Artikel 31 i förordning nr 1215/2012 kräver dessutom att talan, för att litis pendens-reglerna ska vara tillämpliga när ett avtal om domstols behörighet har ingåtts mellan parterna, ska väckas vid den domstol som utsetts i avtalet och detta visar redan att åtminstone en av parterna har för avsikt att iaktta avtalet om domstols behörighet.
- 20 Situationen i förevarande mål väcker också frågor beträffande dess förenlighet med krav kopplade till grunderna för rättsordningen (*ordre public*). Underlåtenhet att iaktta avtal om domstols behörighet kan ha praktiska konsekvenser för parterna i ett förfarande och dessa konsekvenser är inte begränsade endast till en rättegång vid en annan domstol än den i avtalet om domstols behörighet överenskomna domstolen. Artikel 29 i CMR-konventionen, som avser möjligheten för transportören att åberopa ansvarsbegränsning, kopplar frågan om tillämplig rätt till behörigheten för den domstol där talan väckts. Underlåtenhet att iaktta ett avtal om domstols behörighet kan också leda till annan tillämplig rätt än den som skulle ha gällt om avtalet om domstols behörighet hade iakttagits. Detta förhållande väcker berättigade frågor om förenligheten av artikel 29 i CMR-konventionen med, och dess förhållande till, artikel 3 och artikel 5 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 av den 17 juni 2008 om tillämplig lag för

avtalsförpliktelser (Rom I), som erkänner parternas rätt att välja tillämplig lag för ett transportavtal.

- 21 Det får inte bortses från att i ett fall, där en domstol som inte har utsetts i avtalet om domstols behörighet finner sig vara behörig och rätten på orten för den domstol där talan väckts (*lex fori* på latin) tillämpas i målet i fråga, ställs svaranden inför problem som har att göra med behörighet och tillämplig rätt i det att dennes mål inte endast prövas vid en annan domstol än denne rimligen förväntat sig utan också i enlighet med regler till vilka denna person inte haft tillfälle att anpassa sitt agerande i rättsförhållandet. Under exceptionella omständigheter, exempelvis när *litis pendens*-reglerna åsidosätts på grund av bristande iakttagande av tillämpliga förordningar och EU-domstolens praxis eller om detta åsidosättande skulle innebära en kränkning av viktiga processuella rättigheter, förefaller det således vara berättigat att göra gällande att erkännande ska vägras på grund av grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i den medlemsstat i vilken erkännande begärs.

Kortfattad motivering för begäran om förhandsavgörande

- 22 Svaret på de frågor som anges i beslutsdelen av detta beslut och som hänskjuts till EU-domstolen är av grundläggande betydelse för förevarande mål då det skulle möjliggöra en korrekt tillämpning av bestämmelserna i förordning nr 1215/2012 i fråga om vilken domstolen ännu inte har uttalat sig.